

Mūža darbs

Katra mēneša otrajā svētdienā Rīgas 6. vidusskolā pie Ziedoņa dārza tiekas kolekcionāri. Par ieejas biļeti jāsamaksā divi latī, tikpat arī par galdu. Ierodas kolekcionāri arī no Igaunijas, Lietuvas, tiekas ap četriem simtiem cilvēku: kaut ko savai kolekcijai nopirkt, kaut ko mainīt, kaut ko pārdot. Tas ir tirgus, kurā jāzina cenas. Šeit daudzas senas pastkartes maksā ne tikai latu vai divus. Tās vairāk nekā nepieciešamas, lai papildinātu kādu īpašu kolekciju.

Jau daudzus gadus uz tikšanos ierodas arī JĀNIS MUNDURS. Par savu fantastisko pastkaršu kolekciju viņš saka: arī pa vienai, divām tā savākta, tas ir mūža darbs.

Februārī viņš ieguvis retu Valmieras bildi, tā sūtīta ar marku, kurā Ādolfs Hitlers. Vēl citi pirkumi, arī kāda jauntra bilde, 1906. gadā no Vācijas sūtīta uz Parīzi.

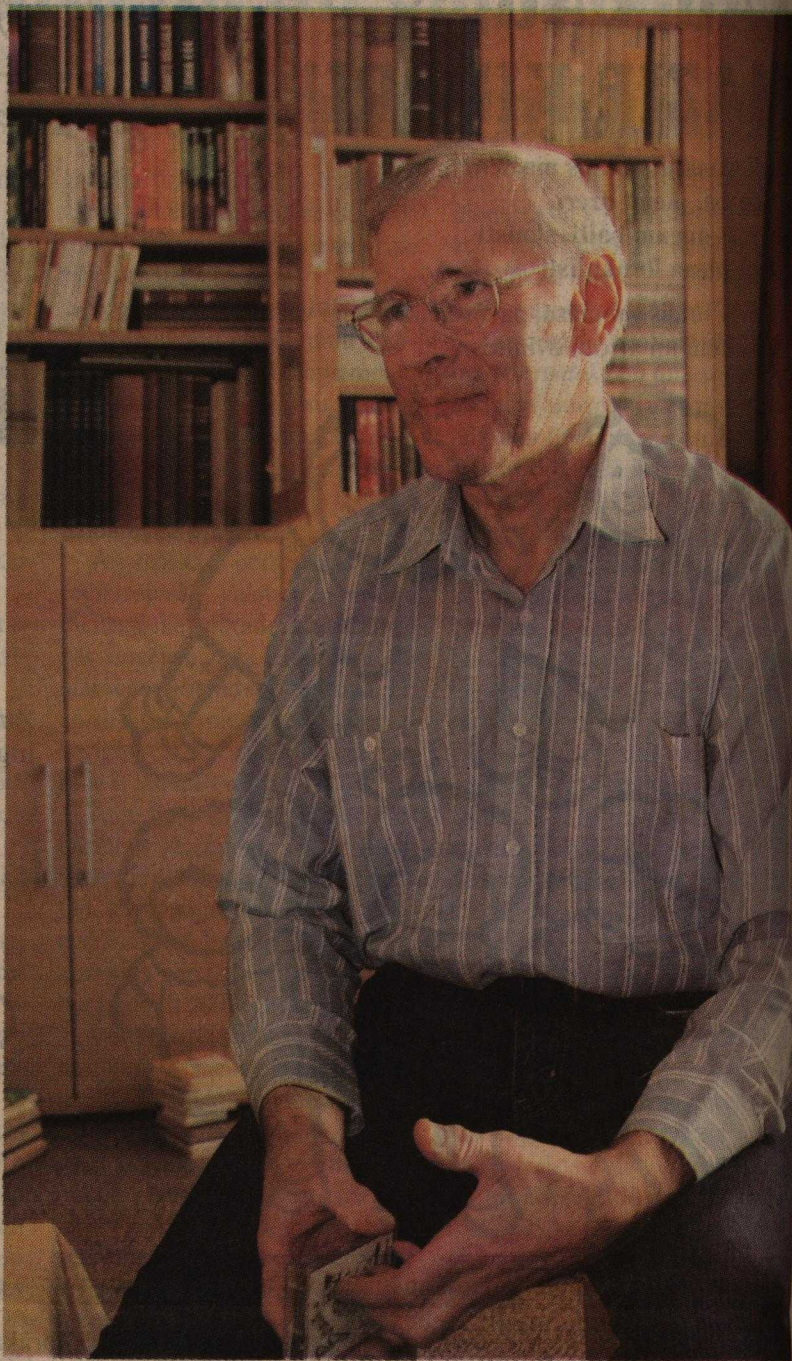
Bet nu neliela saruna par humoristiskiem izdevumiem. Jo drīz taču 1. aprīlis, Smieklu diena, un Latvijā diezin vai kādam ir lielāka tādu izdevumu kolekcija.

Greizais Spogulis. Iznāk 1914. gadā, cenzūras aizliegts, maina nosaukumus. Ar vārdu *Greizais Spogulis* iznāk divi numuri, 3. jau — *Kara Greizais spogulis*, 4. un 5. — *Kara Spogulis*, 6. un 7. — *Rīgas Greizais Spogulis*, 8. un 9. — *Jaukais Greizais Spogulis*, 10. — *Vecais Greizais Spogulis*, gada nogalē, apvienojot 11. un 12. numuru — *Baltijas Greizais Spogulis*. Izņēmēri dažādi. 1915. gadā atjaunojās *Greizais Spogulis*, iznāk no 1. līdz 20. numuram. (19. un 20. — apvienoti.)

Lielākie humoristiskie preses izdevumi pirmskara Latvijā ir: *Svari* (1920 — 1931), *HO-HO* (20. gadi), *Rūgtās Drapes* (20. gadi), *Pūcesspiegēlis* (20. gadi, pavisam 45 numuri, Munduram ir visi), *Vecais Sikspārnis* (1929 — 1940, pavisam 821 numurs, valmierietim ir visi), *Lapsene* (1922 — 1924, 32 numuri, viņam ir visi.), *Lietuvēns* (1913 — 1917, 46 numuri, nav divu...)

Vēl minami: *Vecpuisis* (1925, 1926), *Sikspārnis* (1921 — 1928), *Dzīvsudrabs*, *Meteors*, *Rēvija*, *Nirga*, *Drapes*, *Ravētājs*, *Spēriens*, *Ķēriens*, *Spūnieks*, *Šalkas* un daudzi citi humoristiski preses izdevumi. Nosaukumus varētu turpināt. Daža mūžs gan tikai vienu vai divus numurus. (Jānim Munduram ir precīza paša izveidota uzskaitē.) Taču tik aktīva, brīva smiešanās, zobošanās, saka Jānis Mundurs, bija tikai līdz Kārļa Ulmaņa apvērsumam.

Jānis Mundurs uzsver: humoristiskie izdevumi bija populāri arī tāpēc, ka tajos darbojās visi izcilākie mākslinieki: Brencēns, Kronenbergs, Miesnieks, Rirdāns, Tilbergs, Vidbergs, Zeberiņš, arī Rihards Zariņš, viņš uzņēmēja arī Latvijas naudu. No slavenībām vienīgais izņēmums,

KOLEKCIONĀRS. Valmierietis Jānis Mundurs.

Arijas Romanovskas foto

šķiet, ir Janis Rozentāls. Arī rakstītāju pulkā gandrīz visi tajos gados izcilākie, pārstēdzoši daudz šajā jomā darījis Vilis Plūdons, arī ar daudziem pseidonīmiem parakstoties.

Spriest par pirmskara humoristisko izdevumu bagātību var, ieskatoties 1994. gadā izdotajā krājumā *Satirs*, kas ir *Ieskats Latvijas neatkarības gadu humoristiski satīriskās preses izdevumos*. Tātad: 1918. — 1940. gads. Interesanti, ka tūlīt pēc Latvijas okupācijas iznācis tikai viens tāds izdevums: *Rižskij Krokodil*. Pavisam cits saturs, citi mākslinieki.

Viens no vācu laika humoristiskiem izdevumiem ir latviešu valodā drukātais *Humorists* (1943 — 1944, pavisam 13 numuri, valmierietim ir visi). Viņam ir arī visi *Dadža* numuri (1957 — 1995, pavisam 921). Viņam ir arī visas trīs 1991. gada janvāra barikāžu laika skrejlapas *Čau! Dadzis*. Un arī visi 2005. gadā atjaunotā *Dadža* numuri. Viņš ar nerātņu smaidu atceras, ka puīšiem *Dadžis* sūtīts uz dienesta vietu Piemaskavā. Noderējis ne tikai lasīšanai un skatīšanai. Žurnāla biežais papīrs izrādījies tik ciets, ka nešķīdis, par korķi pašbrūvētā degvīna pudelei uzlikts. Par to zaldātiņi dabūjuši dzeramo, sauktu arī par ļergu un vēl citādi. Lai taupītu *Dadža* izcilo papīru,

tās dziras meistari korķu vidū likuši *Pravdas* vai citu krievu izdevumu mazvērtīgāku papīru... (Jā, bet humoristisks *Dadžis* bijis arī pirmskara gados.)

Kāpēc *Dadžis* vairs ne tuvu ne iznāk tik lielā tirāžā kā padomju laikos, kad ātri izpirka pat 120000 eksemplāru tirāžu divreiz mēnesī? Jānis Mundurs atbild: tagad izdevums ļoti dārgs, arī tāpēc, protams, ka mazā tirāžā; cilvēku attiecībās daudz mazāk sirsnības, ir daudz rūpju, nenovīdības; *Dadžī* neraksta visi asprātīgākie autori, arī no māksliniekiem vien Ēriks Ošs, Agris Liepiņš un daži citi lielmeistari.

Jānim Munduram izveidojusies laba sadarbība ar *Dadži*, kaut kas no viņa pamatīgās pastkaršu kolekcijas tagad ik pa laikam skatāms arī *Liesmā*. Un par to labestīgas atsauksmes.

Jānim Munduram ir daži izdevumi, kuru nav pat Nacionālajā bibliotēkā. Viņam ir vairāk nekā 1700 latviešu valodā izdotu preses nosaukumu, neskaitot kalendārus. Īpaša vieta šajā kolekcijā humoristiskiem izdevumiem. Pastkaršu ir tālu pāri 20000. Tas tiešām ir mūža darbs. Un turpinās abi: mūžs un kolekcionāra darbs.

Lappusi sagatavojis
Andris Briedis